

SPINO

82

herfst 2011

Pas op: verscherpt en verruimt je blik !

Spino is een uitgave van Jong HV (www.jonghv.nl) nummer 82, herfst 2011 ISSN: 0928-284X. Oplage: 200

Redactieadres Spino

spinopoel@jonghv.nl
06-21 96 74 82

Hoofredactie

Jeroen Bouterse

Redactie

Matthijs Koevoet
Eric-Wubbo Lameijer
Bas Jansen
Evelyn Bosma

Vormgeving

Dorus Loijen

Illustraties

Dorus Loijen

Verder werkten mee achter de schermen

Bregje de Laat, Naomi Woltring

Lid worden van Jong HV?

Mail je naam en adresgegevens naar info@jonghv.nl voor een infopakket. Meer info op *JongHV.nl*. (klik op "over Jong HV")

Gratis Spino-proefabonnement (3 nummers)?

Voor als je eerst beter kennis wil maken met Jong HV en de Spino. Mail je postadres naar spinopoel@jonghv.nl. Ook voor als je je vrienden wilt laten kennismaken en voor overige vragen, suggesties, klachten en grapjes.

Copyright © 2011 Spino

Het volgende nummer verschijnt begin 2012.

De artikelen zijn ter verantwoording van de schrijvers en geven niet automatisch de mening of visie van de redactie weer. De redactie beslist over plaatsing en behoudt zich tevens het recht voor om artikelen te redigeren, in te korten en (in overleg met de auteur, indien bereikbaar) inhoudelijk aan te passen. Op verzoek worden foto's, tekeningen en handgeschreven teksten na plaatsing terug gestuurd.

Beste Spinolezer,

De term 'levenskunst' is erg in de laatste tijd, zeker ook bij het Humanistisch Verbond. Op de HV-website kun je een hoop lezen over wat levenskunst is, welke boeken je erover kunt raadplegen en hoe je jezelf kunt oefenen in levenskunst.

Daar staat dan wel meteen bij: 'onder levenskunst kun je verschillende dingen verstaan. Iedereen vult het op eigen wijze in.' Het moet immers ook weer niet al te normatief worden; het blijkt vooral te gaan om reflectie, om bewust leven. Maar heeft het begrip levenskunst dan ook een duidelijke inhoud? Bij de Spino hebben we er op meer of minder speelse manieren eens kritisch naar gekeken. Een mooie invalshoek leek ons een contrastieve benadering: sluit het begrip levenskunst ook iets uit? Is er ook zoiets als 'levenskitsch'?

Levenskunst is als kernbegrip een stuk minder helder dan atheïsme, en Matthijs voert dan ook een discussie bij een HV-ledenvergadering op, waar verscheidene van de iets oudere leden zich daar druk over maken. Dat vrijblijvende gepraat over levenskunst, is dat eigenlijk geen kitsch? Het contrast wordt ook gezocht door Cathrine de Raak, die het verschil tussen levenskunst en levenskitsch zoekt op het terrein van maatschappelijk gedrag: burgerschap is volgens haar te onderscheiden van burgerlijkheid, niet zozeer in het gedrag als wel in de intentie en motivatie ervan.

Hoe je zelf over levenskunst denkt, kun je ook beschouwen in verhouding tot wat andere mensen met levenskunst doen; Evelyn Bosma geeft dan ook een zeer interessant inkijkje in wat er zoal te doen is op een beurs die zij bezocht heeft over het thema 'Levenskunst'. Bas Jansen gebruikt de artistieke metafoer die in levenskunst zit om op overtuigende wijze te laten zien hoe verschillende populaire vormen van 'zelfmanagement', hoewel ze toch ook gaan over de eigen ontwikkeling en ontplooiing, bij nader inzien toch als kitsch kunnen worden gezien in plaats van als kunst.

We kunnen natuurlijk wel kritisch kijken naar de stopwoordjes van het Humanistisch Verbond, maar Eric Wubbo gaat op eenzelfde manier aan de haal met een Spinocliché van de laatste tijd: wij 'verscherpen en verruimen' de geest, zetten we altijd trots op de cover. Ja? Is het tegendeel dan ook mogelijk, vraagt Eric Wubbo zich af – kunnen we de geest ook afstompen en versmalen? Gelukkig blijkt ook dat mogelijk, en hij legt uit hoe. En als we het dan toch over gebrek aan openheid hebben, heeft humanistica Jodie Ras nog wel een klacht uit de praktijk, en wel uit Israël; zij beschrijft in een dagboek haar recente ervaringen met het conflict tussen Israël en de Palestijnen.

Ook het humanisme zelf heeft nog ruimte voor verbetering, en Lennart Kolenberg is door zijn bezoek aan het humanistische zomerkamp geïnspireerd die ruimte te nemen; hij vertelt en dicht over de emotie en de ideeën die op die internationale samenkomst rondzongen. Ik zei zojuist al dat Levenskunst een typisch HV-onderwerp is. Om dat kracht bij te zetten, nemen we in deze Spino ook nog een HV-project op: LEVEN de film. Leven en levenskunst alom dus! Ten slotte nog een verslag van een voorbeeld uit de praktijk: een duurzame Eat-In.

Dan nog een oproep die iets anders behelst dan de gebruikelijke oproep kopij in te sturen: de Spinoredactie is voornemens in de komende maanden een keer gezamenlijk te gaan eten, eventueel samen met een interessante (nu nog geheime (want vooralsnog onbekende)) gastspreker. Heb je er interesse in hierbij te zijn, dan kun je dat alvast kenbaar maken door een mailtje te sturen naar spinopoel@jonghv.nl. Houd voor nadere informatie de website in de gaten.

Nu snel aan het lezen, en vooral – al dan niet op kunstzinnige wijze, wat dat ook betekenen mag – aan het leven. Veel plezier!

Jeroen

In deze Spino...

4. Levenskunst en levenskitsch in het HV

Welke kant moet het Humanistisch Verbond (HV) op? Welke rol moet Levenskunst daarin spelen?

De generaties leden die zich die vraag het meest aantrekken, debatteren erover in een verslag van Matthijs Koevoet.

6. De Levenskunstbeurs: spiritualiteit, optimisten en gratis knuffels

Dat 'levenskunst' een ruim begrip is, merkte Evelyn Bosma toen ze de 'levenskunstbeurs' bezocht.

8. Anders dan Socrates: zelfmanagement als levenskitsch

Zijn alle manieren om bewust aan jezelf te werken Levenskunst, en zo niet, waarom dan niet?

Bas Jansen onderscheidt levenskunst van levenskitsch.

10. Verstomp je denken, vernauw je geest

Sinds enige Spino's prijkt het motto "verscherpt je denken en verruimt je geest" op de voorkant.

Eric-Wubbo Lameijer over keuzes die je geest kunnen afstompen of vernauwen,.

14. Dagboek uit Israël

Jodie Ras schrijft over haar ervaringen en gedachten rond de internationale erkenning van de Palestijnse staat in september van dit jaar.

16. Vijf dagen ontmoeten, praten, lachen, huilen, discussiëren en nadenken

Nieuwe ervaringen en inzichten tijdens het internationale humanistische zomerkamp in Noorwegen.

Door Lennart Kolenberg.

18. Wat doet film met je leven?

Praten naar aanleiding van films doen de meesten van ons toch al, waarom dit niet een stap verder nemen?

Het HV selecteerde een aantal boeiende levenskunstfilms en ontwikkelde materiaal voor een eigen filmavond.

20. Burgerschap als levenskunst, burgerlijkheid als levenskitsch

Hoe kun je een goede burger zijn, zonder te vervallen in burgerlijkheid? Cathrine de Raak beschrijft haar specifieke invulling van "levenskunst".

22. Eat-In: Proeven van duurzaamheid

Hoe hou jij je in je werk bezig met duurzaamheid? En wat betekent duurzaamheid voor jou? Over die vragen spraken dertig jonge mensen met vier duurzame ondernemers tijdens een biologische maaltijd ("eat-in") tussen de Utrechtse volkstuintjes, georganiseerd door JongHV. Een verslag van Naomi Woltring.

24. Activiteitenagenda

Verbreek de contacten met vrienden die andere meningen hebben of die je tegenspreken

pag. 10 en verder

Levenskunst en levenskitsch in het HV

Wist je dat 44% van het HV-budget momenteel wordt besteed aan direct aan 'levenskunst' gerelateerde activiteiten: cursussen, lezingen, weekends, publicaties en radio- en televisieprogramma's? Dit percentage was in het jaar 2000 nog 11%, en is vooral de laatste jaren omhooggeschoten. De indirecte activiteiten (borrels, recepties) zijn hier nog niet meegerekend (bron: jaarverslag 2010).

Een citaat uit het jaarverslag: "Het bestuur ziet Levenskunst als een van grote successen van het moderne humanisme in het algemeen en het Humanistisch Verbond in het bijzonder, en meent dat de verspreiding van levenskunst de laatste jaren een wezenlijke bijdrage heeft geleverd aan bezinning in de maatschappij.

Omdat de inkomsten van het HV teruglopen maar we dit niet ten koste willen laten gaan van het succes van levenskunst is in de begroting voor de komende drie jaar een even groot bedrag vrijgemaakt voor deze activiteiten. Dit wordt mogelijk gemaakt door te bezuinigen op perifere activiteiten, zoals declaraties, salarissen en kerstpakketten van HV-medewerkers. Hiermee geven we tevens een signaal dat we als HV minder intern gericht willen zijn".

We noemen dit geen levenskunst maar levenskitsch

Op de laatste Algemene Ledenvergadering van het HV ontstond naar aanleiding hiervan een pittige discussie, over het belang van levenskunst voor het huidige HV. Mevrouw Freda Kalkerman (92) sprak hier namens een aantal oudere aanwezigen, van wie de meesten al sinds de oprichting lid waren van het HV. In de brief die deze mensen hadden opgesteld, valt het volgende te

lezen: "Het HV stelt zich te eenzijdig op met haar focus op levenskunst. De hoofdtaak, het bestrijden van georganiseerde religie en religiositeit in het algemeen, verdwijnt meer en meer uit focus. In onze ervaring associëren steeds meer nieuwe leden, met name jongeren, het HV en het humanisme zelfs niet of nauwelijks meer met het bestrijden van religie. Bovendien wordt de populariteit van de term 'levenskunst' ten onrechte als bewijs gezien voor het maatschappelijke belang ervan. Levenskunst is zeker populair, maar blijft in de praktijk echter bijna altijd steken bij bezinning, bij 'praten over'. Joep Dohmen grossiert al jaren succesvol in boeken, lezingen en colleges over levenskunst, maar staat er niet bepaald om bekend dat hij daadwerkelijk een kunstwerk van zijn leven heeft gemaakt of daar mee bezig is. Hij staat er wel om bekend zijn eigen leven er altijd buiten te houden; hij doet hier hooguit indirect uitspraken over. Bijvoorbeeld onlangs in Filosofie Magazine met de uitspraak "Ons leven is een puinhoop". Voor mooie verhalen over hoe het zou moeten en de opgeheven vinger kun je zeker bij Joep en bij het HV aankloppen, maar niet voor levende lichtende voorbeelden. Buiten Joeps 'salon' en collegebanken zien we dat levenskunst geen aantoonbare positieve verandering biedt.

Integendeel, we zien dikdoenerij, status, ijdelheid en zelfbedrog. We noemen dit geen levenskunst maar levenskitsch. Vandaar ons pleidooi voor het terugbrengen van de focus van het humanisme naar de originele taak, waar het ooit om begonnen is, door de bestedingen aan levenskunst in een vijf jaar af te bouwen naar nul en de vrijgekomen middelen in te zetten om

de jeugd via grootschalige mediacampagnes te waarschuwen voor de verleidingen en bedreigingen van religie en religiositeit."

Bestuurslid Wim Zielstra (73) reageerde op dit pleidooi met te erkennen dat de praktische waarde van levenskunst als bezinnende activiteit inderdaad moeilijk te meten is, maar daardoor niet minder waardevol. "De maatschappelijke trend is een economisering van de samenleving: alles dat niets meetbaars oplevert lijkt bij voorbaat verdacht. Bezinning, een andere kernactiviteit van het HV, is bij uitstek zo'n activiteit die niet direct meetbaar resultaat oplevert, doch waar naar mijn vermoeden het gros van de HV leden de waarde van onderschrijft. Levenskunst is niet alleen een meer specifieke vorm van deze bezinning, maar bovendien een heel succesvolle. Als we onze focus hierop loslaten door de voorgestelde bestedingen hieraan aan te passen, zal dit succes mogelijk ten einde komen.

U hekelt de verminderde aandacht voor het bestrijden van religie. Met alle respect, u behoort tot een generatie waar atheïsme en HV bijna synoniem zijn. Mensen komen tegenwoordig om verschillende redenen bij het Humanistisch Verbond.

Een afkeer van religie speelt slechts voor weinigen nog een kernrol. Met een open houding gedachten uitwisselen over van alles en nog wat speelt veel meer. De tijd dat HV en atheïsme in een adem genoemd werden is voorbij".

Mevrouw Kalkerman verwees hierop naar een van de grondbeginselen van de oprichting van het HV: het verspreiden en versterken van het idee dat het welzijn van de mens gebaat is bij het ontkennen van een hogere macht. "U zegt dus eigenlijk dat dit grondbeginsel niet meer van deze tijd is? Dat het onvermijdelijk is om dit grondbeginsel los te laten?"

Met alle respect, u behoort tot een generatie waar atheïsme en HV bijna synoniem zijn

Er werd uiteindelijk gestemd met 47 procent meerderheid voor de voorgestelde begroting, 40 procent tegen en de rest stemde blanco. Omdat dit geen absolute meerderheid betekende, wordt het voorstel herzien, waarbij de genoemde bezwaren worden betrokken in de hoop in een volgende ingelaste ALV wel een meerderheid te krijgen.

Mevrouw Kalkerman verkondigde tot slot van dit agendapunt dat ze met haar medestanders heeft afgesproken --mocht het herziene voorstel niet acceptabel zijn--de nalatenschappen in te trekken: bij overlijden zal het vermogen van deze mensen dan niet naar het HV gaan maar naar een nog op te richten "Stichting oud-HV".

Matthijs Koevoet

[Over de KvK](#) [KvK-kantoren](#) [Pers](#) [KvK-activiteiten](#) [Contact](#)

Alles over ondernemen

Lokale informatie

Informatie over bedrijven

Direct regelen

U kunt zoeken op trefwoord, bedrijfsnaam, KvK-nummer, postcode of straat

Zoektips

Help

Geselecteerde inschrijving

Naam:	Stichting Oud-HV
Vestigingsplaats:	5331 RK Kerkdriel
Internetadres:	www.oud-hv.nl
KvK-nummer:	40760112
Soort inschrijving:	Hoofdvestiging

De Levenskunstbeurs: spiritualiteit, optimisten en gratis knuffels

Dat 'levenskunst' een ruim begrip is, merkte Evelyn Bosma toen ze de 'levenskunstbeurs' bezocht.

Het stikt van de tenenlezers, handconsultants, auraschilders, op-zoek-naar-jezelf coaches, tekentherapeuten en tarotkundigen. Ook stuiten we op een kraampje van het Opleidingsinstituut Reïncarnatie Therapie Nederland. Met mijn vriend Tim ben ik eind augustus op de Levenskunstbeurs, op landgoed de Horst in Driebergen. Op internet hebben we gelezen dat Levenskunst volgens de organisatie van de beurs een manier van leven is. *De dingen durven doen die echt bij je passen, ongeacht wat anderen daarvan denken of zeggen. Dingen met passie doen, gewoon omdat je voelt dat je ze moet doen. En dan hebben we het over spirituele en aardse zaken omdat die nu eenmaal bij elkaar horen.* Nou kan ik me in die eerste twee zinnen wel vinden en waarschijnlijk een groot aantal humanisten met mij. Het woord spiritueel past echter niet zo bij mijn idee van levenskunst en juist dat spirituele is dus erg aanwezig in de vorm van allerlei soorten Levenskunstcoaches. Gelukkig bestaat het publiek niet alleen uit zweverige types. Hoewel veel bezoekers hier lijken te zijn om hun aura te laten lezen, zien we ook mensen die hier net als wij uit nieuwsgierigheid lijken rond te lopen.

Het woord spiritueel past niet zo bij mijn idee van levenskunst

We proberen onze vooroordelen achter ons te laten en serieuze gesprekken aan te gaan met mensen op de beurs. Zo maak ik een praatje met een vrouw die mij uitlegt wat Oneness is. "Een Oneness deeksha is een overdracht van Oneness energie door middel van handoplegging op het hoofd. Oneness energie is een universele energie die heelt en liefde en vrede brengt via bewustzijns groei. De deeksha heeft een positieve invloed op het functioneren van de hersenen en stimuleert hogere functies zoals intuïtie en het gevoel van verbondenheid met alles. Op het moment wordt er volop neurologisch onderzoek gedaan naar de effecten van Oneness." Vervolgens nodigt de vrouw me uit om voor vijf euro een deeksha te ondergaan.

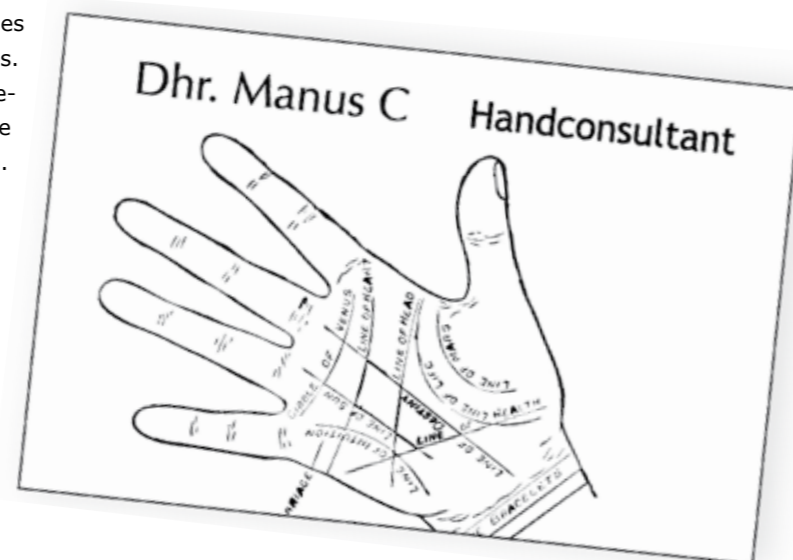
Dit stuit bij mij op weerstand: ik ben best geïnteresseerd, maar niet bereid om voor een proefconsult waar ik eigenlijk niet in geloof te betalen. Bovendien denk ik dat er een heleboel andere manieren zijn om bewustzijn en verbondenheid te bereiken. Ik vertel haar dat ik denk dat goede vrienden, vrijwilligerswerk en passie voor je werk en studie belangrijk zijn en dat je momenten van rust ook in kunt bouwen door rustig te ontbijten, af en toe een wandeling te maken of een boek te lezen.

Tot mijn verbazing zegt de vrouw dat ze blij voor me is dat ik al zo bewust ben en dat ze me vooral niet over wil halen iets te doen dat niet bij me past. Ze meent het nog ook.

Gelukkig vinden we ook een aantal organisaties die meer onze interesse hebben. Zo treffen we een man die ons vraagt een positief kaartje te trekken. Ik lees: *The only way to make sense out of change is to plunge into it, move with it, and join the dance* (Alan Watts). De man die de kaartjes uitdeelt blijkt van de Optimistenbond te zijn, een organisatie die het optimisme uitdraagt. De bond streeft naar meer enthousiasme, positief denken, durf en ondernemingszin. De leden zijn van mening dat de wereld mooier is dan de media ons laten zien.

Bij een ander kraampje treffen we mensen die anti-klaagbandjes verkopen. Tim vertelt dat hij daar erg veel last van heeft, klagen. "Ja, niet het geklaag van mezelf, maar dat van mijn vriendin." Hij koopt twee bandjes, een voor mij en ook een voor zichzelf. De helft van de opbrengst gaat naar een goed doel op Haïti. Iedere keer dat je klaagt moet je het bandje om je andere pols doen.

Dan zegt Tim dat hij toch wel erg benieuwd is naar hoe een tarotconsult in zijn werk gaat. Eigenlijk ben ik het ook wel met hem eens dat we de beurs niet kunnen verlaten zonder zoiets geprobeerd te hebben. Voor tien euro schuiven we aan bij Maja, een vertegenwoordiger van De Ster, een stichting waar je een beroepsopleiding tot tarotkundige kunt volgen. Ze vraagt Tim een vraag te formuleren. "Onthoud wel dat de kaarten je helpen bij het vinden van het antwoord, maar je niet direct het antwoord op de vraag geven."

Tim vraagt of het een goed idee is om naar het buitenland te gaan om een PhD te doen. Maja reageert erg enthousiast. Ze zegt dat ze het ontzettend leuk vindt dat we met onze interesse in de wetenschap toch ook open staan voor zoiets als Tarot. Vervolgens vraagt ze Tim zeven kaarten gedekt te trekken. Een voor een draait ze de kaarten om en legt ons de betekenis ervan uit.

Op de eerste kaart is een zon afgebeeld en op de tweede een ster. "De zon betekent dat je positief bent", zegt Maja. "En de ster zegt dat je vertrouwen hebt in de toekomst en in jezelf." De derde kaart toont een man met een staaf in zijn hand en acht staven achter zich. Deze kaart staat voor "een stukje onzekerheid". Maja kijkt Tim ernstig aan. "Waarschijnlijk heb je vroeger problemen gehad die er nu voor zorgen dat je twijfelt over je beslissing." Ze laat een stilte vallen, waarin ik mijn best doe om te bedenken wat dat voor problemen zouden kunnen zijn. "Maar je staat je mannetje", voegt ze eraan toe. Kaart vier en vijf geven het eerste en tweede advies. We zien een man omringd door wolken die een zwaard omhoog houdt en de dwaas. "Je twijfelt", zegt Maja. "Maar de dwaas betekent dat je veel mogelijkheden hebt". Kaart zes toont een man met zes pentakels om zich heen en een weegschaal in zijn hand. "Deze kaart laat zien dat je iedereen tevreden wilt stellen". Hier kom ik in beeld: "Misschien zijn er mensen die je achter moet laten. Je vriendin bijvoorbeeld. En je familie.

De Dwaas betekent dat je veel mogelijkheden hebt

Deze kaart staat ook voor geld. Als je naar het buitenland wilt is het in ieder geval belangrijk dat je je financiën op orde hebt". De zevende en laatste kaart is het advies op het eind, als alle kaarten getoond zijn. We zien Boeddha onder de boom. "Houd je ogen open, zegt deze kaart. Neem tijd om te overdenken." Als Maja vraagt of de kaarten hem geholpen hebben, antwoordt Tim beleefd dat dat zeker het geval is. We schudden Maja de hand en wensen elkaar nog een fijne dag. Eenmaal buiten vraag ik Tim wat hij vroeger voor problemen gehad heeft dat hij nu zo twijfelt over zijn beslissing. Hij kan zich er niets meer van herinneren.

Voordat we weer naar huis gaan, maken we nog een extra rondje over het terrein. Op een veldje zie ik een vrouw met een bordje Free hugs. Ik ren op haar af en knuffel haar vol overgave.

's Avonds zegt Tim dat hij het een vermoeiende dag vond. "Het was wel grappig om een keer op zo'n beurs rond te lopen, maar je moet het niet te vaak doen." Met een grijns kijkt hij me aan. "Dat was een klacht, of niet?"

Anders dan Socrates: zelfmanagement als levenskitsch

Door Bas Jansen

Zou ik vroeger eens naar mijn CV zijn gaan kijken als ik zonder werk dreigde te komen te zitten, tegenwoordig staat mijn arbeidsverleden permanent op mijn LinkedIn-profiel te lezen. Die pagina kan ik heel persoonlijk invullen, maar er zijn persoonlijke keuzes die ik als mediaonderzoeker toch beter niet kan maken, zoals de keuze om helemaal niet zo'n pagina te hebben, of om erop te zetten dat ik zeker geen salestijger ben. Verder raadt LinkedIn mij aan om te linken naar mijn persoonlijke website en mijn gepersonaliseerde Twitteraccount. Ook daar kan ik blijf geven van mijn hoogstpersoonlijke identiteit, zolang die identiteit maar bijzonder *employable* is.

Mocht ik dit nu allemaal moeilijk vinden, dan zijn er boeken en websites vol advies over hoe ik mijzelf het best kan presenteren, van Steele Curry's *Make the Right Impression tot Susan Bixlers 5 Steps to Professional Presence: How to Project Confidence, Competence and Credibility at Work*. Zulke boeken zijn er overigens niet alleen voor zelfpresentatie in het professionele leven, maar ook voor als ik het bijvoorbeeld moeilijk vind om mezelf te laten zien aan potentiële partners, of als ik mijzelf te verlegen vind of te weinig assertief. En als het met boeken en websites nog steeds niet lukt, dan wordt het misschien tijd een van de vele beschikbare coaches in de arm te nemen.

Bij levenskitsch bepalen gangbare normen hoe ik mijn leven inricht

Ik zou voor de hierboven beschreven verschijnselen de term "zelfmanagement" willen introduceren. Nu zijn de verschijnselen die ik noemde tamelijk divers, maar ze hebben wel iets gemeenschappelijk, namelijk dat er enerzijds sprake is van een grotere vrijheid om jezelf vorm te geven – een vrijheid die voortdurend wordt benadrukt – terwijl je anderzijds en minder opvallend ook steeds meer zelf voor die vormgeving verantwoordelijk wordt gehouden.

Zelfmanagement lijkt veel op levenskunst. In beide gevallen gaat het om de vraag wat wij van onszelf maken. En in beide gevallen behelst die vormgeving van onszelf meer dan zomaar een wilsbesluit - training bijvoorbeeld, of de hulp van een coach/vriend, of het ontwikkelen van een coherente levensstijl. In de beroemde dialoog van Plato (of, waarschijnlijker, van een volgeling van Plato) tussen Socrates en Alcibiades komen deze zaken in elk geval alledrie aan bod. Alcibiades ontvangt training in het systematisch betwijfelen van zijn vooronderstellingen, hij wordt aangespoord om zijn leven consequent in te richten naar de resultaten van zulk zelfonderzoek, en aan het eind van de

dialoog zegt hij Socrates overal te zullen volgen om optimaal van diens vriendschap en wijsheid gebruik te kunnen maken.

Juist omdat levenskunst en zelfmanagement zoveel overeenkomsten vertonen lijkt het mij belangrijk de twee goed te van elkaar te onderscheiden. Want wat mij betreft is zelfmanagement meestal levenskitsch. Ik zal de rest van dit artikel gebruiken om te proberen het verschil tussen zelfmanagement en levenskunst helder te maken.

Het thema van deze Spino – tussen levenskunst en levenskitsch – kan mij helpen om dit verschil uit te leggen. Dit thema neemt de metafoor van levenskunst, dat wil zeggen de voorstelling van levensinrichting als een artistieke bezigheid, en breidt die metafoor nog wat verder uit. Als je van je leven een kunstwerk kunt maken, dan moet een kitscherig prul van een leven ook tot de mogelijkheden behoren – een geglazuurd, sentimenteel leven in pasteltinten dat bol staat van artistieke pretenties die het niet waarmaakt.

Ik zou deze metafoor nog iets verder op willen rekken en zeggen dat het zowel bij gewone kunst als bij levenskunst gaat om een kwestie van authenticiteit. We noemen kunst inauthentiek als de maker van het fysieke kunstwerk en de verrichter van de eigenlijke artistieke arbeid niet dezelfde persoon zijn. Een echte van Gogh is authentiek omdat de schilder er zelf een gedurfde stilistische taal voor heeft ontwikkeld.

Een hedendaagse imitatie, of dat nu een vervalsing of een stijlimitatie is, mist authenticiteit omdat de maker zich niet uiteenzet met het artistieke materiaal of met zijn eigen tijd. In plaats daarvan trekt hij of zij een kant-en-klare stijl van de plank. Bij een stuk kitsch bepaalt de maker dus in zekere zin niet zelf hoe zijn werk eruit komt te zien, ondanks het feit dat hij het wel zelf maakt. Hij draait mee in een systeem van bestaande conventies. Dat kan een heel legitieme manier van doen zijn - het verkleint waarschijnlijk de kans dat de kitschproducent arm en vergeten sterft zonder ooit iets te weten van de eventuele postume erkenning – maar authentiek kunnen we het niet noemen.

Bij levenskitsch bepalen gangbare normen hoe ik mijn leven inricht. Ik bepaal weliswaar zelf hoe mijn LinkedIn-profiel er in detail uit ziet, maar dat het profiel een beeld schetst van een enthousiaste, ondernemende professional staat bij voorbaat vast. Als ik veel ingrijpender met mezelf aan het werk ga en bijvoorbeeld een coach in de arm neem om mezelf te verbeteren, dan is het risico levensgroot aanwezig dat ik mezelf nog steeds ga proberen te veranderen in een enthousiaste, ondernemende professional. Of misschien in een zelfverzekerde, sociale jongen, of in een goede versierder.

Daarom begint de antieke levenskunst met uitgebreide reflectie op de vraag wat ik precies van mezelf zou moeten maken. Wanneer Socrates Alcibiades aanspoort om zorg voor zichzelf te dragen, dan praat hij tegen een jongeman die eigenlijk al besloten heeft om militaire en politieke roem te gaan vergaren, omdat

het nu eenmaal vanzelf spreekt dat dit de beste manier is om een goed leven te bewerkstelligen. Socrates daagt Alcibiades eerst uit om dergelijke normen logisch te onderzoeken en daarna pas om naar het resultaat van dat onderzoek te gaan leven. Levenskunst onderscheidt zich dus daarin van zelfmanagement, dat het laatste alleen gaat over het praktische 'maken van het werk', het eigenlijke inrichten van je leven, terwijl daaraan bij levenskunst een 'uiteenzetting met het artistieke materiaal' vooraf gaat: een zo autonoom mogelijk onderzoek naar wat je zou willen en kunnen zijn.

Een echte van Gogh is authentiek omdat de schilder er zelf een gedurfde stilistische taal voor heeft ontwikkeld

Ik vind deze 'uiteenzetting met het artistieke materiaal' nog het meest inspirerende element aan de steeds verder uitdijende metafoor van de levenskunst, omdat dit element aangeeft dat er een gekke historische dimensie zit aan het verschil tussen kunst en kitsch: een soort kopieerbeveiliging. De structuren die Beethoven gebruikte voor zijn latere strijkkwartetten – schoolvoorbeelden van hoge kunst – zijn kitscherig en behaagziek wanneer een hedendaagse componist ze gebruikt.

Op een soortgelijke manier laat de levenswijze die Socrates stimuleerde zich niet zomaar naar het heden kopiëren. Het belang dat hij hecht aan andron, een woord dat zowel moed als mannelijkheid betekent, laat zich bijvoorbeeld niet zomaar overzetten naar een tijd waarin vrouwen als volwaardige wezens worden beschouwd.

Paradoxaal genoeg is het feit dat leven 'volgens Socrates' niet mogelijk is juist datgene wat zijn voorbeeld zo inspirerend maakt. Want waar een kitscherig schilderij je hooguit kan inspireren tot het schilderen van diezelfde lammetjes in datzelfde glooiende heuvelland, daar loop je bij de kwartetten van Beethoven een serieus risico om te worden geïnspireerd tot het componeren van iets nieuws en gevaarlijks en volstrekt hedendaags. En waar de genoemde zelfhulpboeken van Curry en Bixler je hooguit aanzetten om jezelf te presenteren op exact dezelfde gelijke manier als zoveel andere flexibele en klantgerichte professionals met oog voor resultaat, daar kan Socrates je inspireren om iets heel nieuws te worden: anders dan de salestijgers.

En anders dan Socrates.

Verstomp je denken ...

Sinds enige Spino's prijkt het motto "verscherpt je denken en verruimt je geest" op de voorkant. Maar als lezen van de juiste artikelen daadwerkelijk je geest kan verscherpen en verruimen, heeft lezen van de verkeerde artikelen dan het omgekeerde effect? Eric Wubbo Lameijer over keuzes die je geest kunnen afstompen of vernauwen, voor degenen die dat of willen voorkomen of juist zichzelf op dit moment te scherp of ruimdenkend voelen, en daar iets aan willen doen.

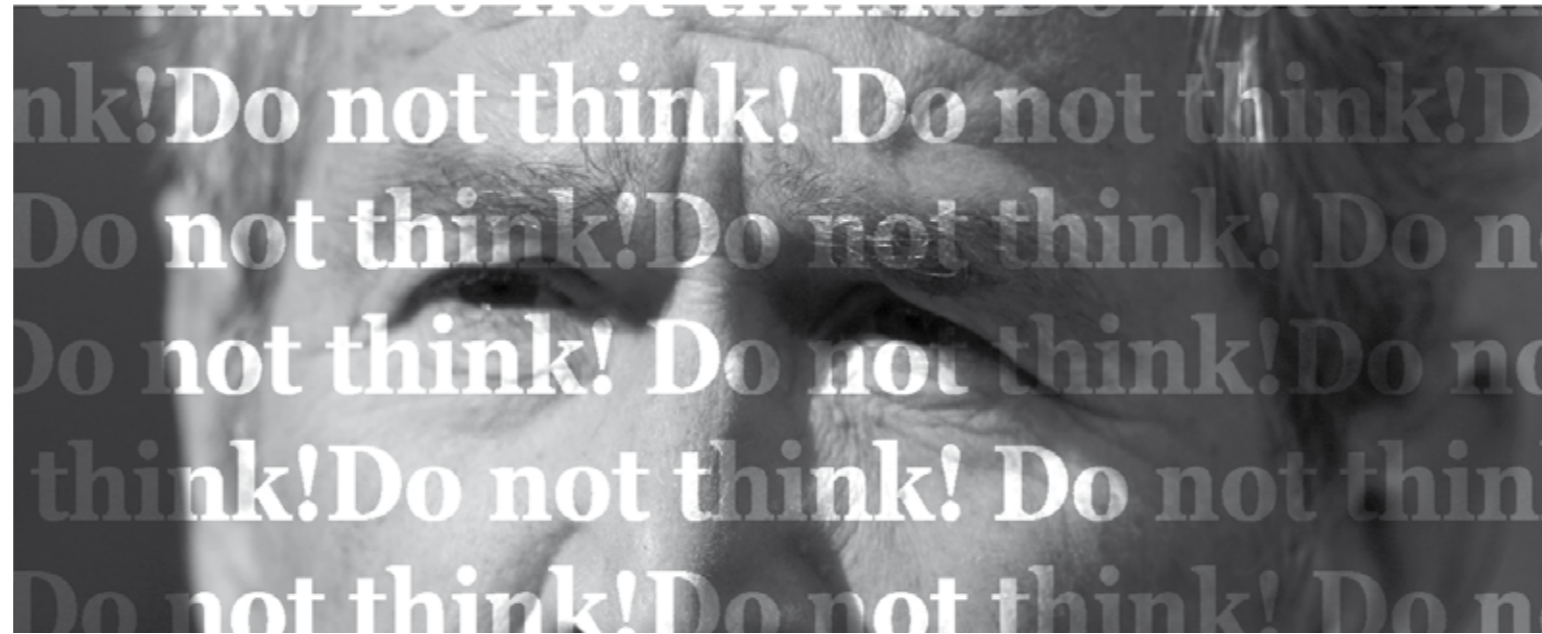
'Verscherp je denken en verruim je geest' is een fantastisch motto, en als schrijvers voor een tijdschrift kunnen we alleen maar hopen dat onze lezers zulk profijt hebben van onze driemaandelijke uitgave. Toch drong zich een onaangename gedachte aan me op: als het lezen van de juiste dingen je geest kan verscherpen en verruimen, wat gebeurt er dan als we per ongeluk een slecht artikel publiceren? Worden onze lezers dan dommer? Immers, onze hersenen worden beïnvloed door onze waarnemingen en het leesmateriaal en de gedachten waar we ons dagelijks mee omringen. Hoe kun je dan het materiaal uitzoeken dat het denken bevordert? En het materiaal vermijden dat je geest juist zou ontscherpen of vernauwen?

Het vernauwen van je geest

Zoals bestudeerders van reisfolders weten, schijnt het verruimen van je blik eenvoudig te zijn: bezoek gewoon een ander land! Misschien ben je daar wat sceptisch over, immers lijkt na het gemiddelde bezoek aan Torremolinos eerder het lichaam gebruind dan de geest verruimd, maar wetenschappelijk onderzoek lijkt toch aan te tonen dat buitenland-ervaring nut heeft. Zo blijken proefpersonen die een tijd in een vreemd land hebben gewoond creatiever te worden als hen eerst gevraagd wordt om zich hun verblijf in dat land te herinneren.[1]

Verbreek de contacten met vrienden die andere meningen hebben of die je tegenspreken

Hoe dat komt? Het mechanisme lijkt te verklaren doordat andere culturen andere associaties tussen begrippen leggen: terwijl Nederlanders bijvoorbeeld een vos associëren met slimheid, associëren de Japanners haar met de godin van de rijst. Culturen verschillen ook in hoe bepaalde situaties worden aangepakt, bijvoorbeeld wat je doet met te lang blijvende gasten. In plaats van dat een concept je aan een of twee dingen laat denken, zorgt onderdomping in meer dan één cultuur ervoor dat je meerdere ideeën aan het concept koppelt. In plaats van dat idee A automatisch tot idee B en soms tot idee C leidt, kan het in de hersenen van een multicultureel persoon ook tot ideeën D, E en F leiden.

Dit 'meerculturen'-fenomeen lijkt niet alleen te werken in psychologische experimenten; onderzoek naar de achtergrond van innovatieve wetenschappers en kunstenaars laat zien dat die veel vaker dan gemiddeld het product zijn van een minderheidscultuur (dat ze bijvoorbeeld joods zijn, of lid zijn voor een christelijke splintergroepering) die is ondergedompeld in een meerderheidscultuur, of dat ze (kinderen van) immigranten zijn.[2]

Als het kennismaken met en het bestuderen van andere ideeën dus de manier is om je geest te verruimen, kan vernauwing waarschijnlijk worden bereikt met het omgekeerde: probeer zo weinig mogelijk nieuwe ideeën op te doen, zeker als die conflicteren met je huidige kennis of mening.

Hier zijn verschillende manieren voor, behalve van andere landen alleen het toeristenstrand te bezoeken: buiten het toeristenstrand geen andere landen te bezoeken:

1. Vermijd informatie en andere ideeën zoveel mogelijk. Boeken, kranten, televisieprogramma's, reizen, vrienden, zijn allemaal gevaarlijk omdat ze je bloot kunnen stellen aan nieuwe informatie en daarmee je geest kunnen verruimen.
2. Het vermijden van informatie is waarschijnlijk een van de beste tactieken die er is, maar sommige mensen zullen klagen dat dat het leven dodelijk saai maakt, en dat ze liever een verruimde geest op de koop toe nemen dan dat ze zich doodvervelen. Echter, dit probleem is niet onoverkomelijk. Vaak is het mogelijk om te zorgen dat je alleen in je eigen vakgebied informatie tot je neemt; een natuurkundige moet bijvoorbeeld boeken over biologie of kunst vermijden, een filosoof boeken over taal of wetenschap.

De ontdekking dat topwetenschappers vaak geïnteresseerd

waren in kunst geeft aan dat het een slecht tijdverdrijf is voor een wetenschapper die ernaar streeft een nauwe geest te hebben. Ook in je keuze van vrienden: verbreek de contacten met vrienden die andere meningen hebben dan jouzelf, of die je af en toe tegenspreken.

3. Een methode om toch om te kunnen gaan met nieuwe informatie zonder dat het je geest ongewenst verruimt is niets van de nieuwe informatie proberen te onthouden. George W. Bush bijvoorbeeld leest ontzettend veel boeken, maar blijkt er niets van onthouden te hebben als je ernaar vraagt. Als je weinig aandacht aan informatie besteedt, en niet erover nadent, kun je de impact van nieuwe kennis minimaliseren.

4. Als gewoon 'vergeten' niet effectief genoeg is, kun je een hardere tactiek toepassen: afserveren. Een spreker of schrijver die andere ideeën heeft dan jouzelf kun je bijvoorbeeld bestempelen als een 'sentimentele boom-omhelzende hippie', een 'fascistoïde Wildersfan', of een 'rare snuiter uit een onontwikkelde cultuur'. Het 'Rare jongens, die Romeinen'-principe. Door mensen en meningen te labelen zonder deze ideeën te bestuderen, minimaliseer je de kans dat je van mening verandert – integendeel; hoe feller je je eigen mening verdedigt, des te meer je erin zal gaan geloven.

Subtiel nee-schudden als anderen spreken helpt ook om de kans te minimaliseren dat het gezegde serieus overweegt of onthoudt.

5. Je kunt bovenstaande tactiek uitbreiden door het houden van speeches en het schrijven van essays met als onderwerp 'Waarom ik gelijk heb'. Door telkens dezelfde redeneringen gebruiken zullen je bestaande hersenpatronen

inslijten als een soort Grand Canyon, waardoor alternatieve gedachten een steeds kleinere kans hebben om op te duiken.

6. Een laatste mogelijke (maar soms lastige techniek) is het opzoeken van mensen en autoriteiten die het met je eens zijn. Een groep van gelijkgezinden kan je bestaande mening enorm versterken door alternatieve meningen te onderdrukken en je eigen mening te sturen naar de consensus van de groep. Hoewel sommige politici dit juist hebben geprobeerd te vermijden nadat groepsconsensus het Varkensbaai-debacle van Kennedy's regering had veroorzaakt, is het nog steeds mogelijk groepen te vinden (vooral op internet) die denken dat AIDS niet veroorzaakt wordt door HIV, die geloven dat de aarde plat is en dat de NASA aan datavervalsing doet, of dat de mensheid over zes maanden zal worden vernietigd door buitenaardse wezens. Zoals gezegd kan het moeilijk zijn om een groep of een tijdschrift te vinden dat precies jouw denkbeelden reflecteert, maar voor de ontwikkeling van een vernauwde geest kan dat een investering zijn die zichzelf meervoudig terugbetaalt. De steun van gelijkdenkenden kan als een regelmatig 'boostershot' zijn dat je twijfels sterk zal verminderen.

Wat betekent dit voor de Spino? Het veiligst is uiteraard om op de voorkant een waarschuwing te geven: "als je wilt dat je geest vernauwd wordt, lees dan dit tijdschrift niet". Maar dat helpt de 'actieve vernauwers' weinig. Voor hen zou ieder Spino artikel moeten worden voorafgegaan met een mening en een score.

Bijvoorbeeld, als je de mening hebt dat religie onzin is, met zeg een score van 7.5 op een schaal van 1 tot 10, dan moet je artikelen uitzoeken met onderwerp "religie is onzin" met een zekerheidsscore van tussen de 7.5 en 8.5, zodat je mening naar boven kan worden opgetrokken. Niet beneden de 7.5, omdat je niet genuanceerder wil gaan denken, maar ook niet te ver boven de 8.5; het boek 'The God Delusion' van Richard Dawkins zit qua 'religie is onzin' ergens in de hoek van de 9.5-10, en kun je daarom beter pas lezen als je je eigen opvattingen naar een 9 hebt opgetrokken.

Als je door hard oefenen erin slaagt deze gedragingen een paar jaar vol te houden, zul je versted staan van het resultaat: anderen zullen je misschien beschouwen als een van de domste, meest bekrompen personen die ze ooit hebben gezien, maar jij weet wel beter, je kunt je veilig voelen in de vaste overtuiging dat jij de enige persoon op de wereld bent die gewoon altijd gelijk heeft.

Het verstompen van je denken

Waar denk je aan als je het hebt over het verstompen of afstompen van het denken? Voor een deel is er waarschijnlijk overlap met het vernauwen van je geest: hoe minder ideeën je hebt, des te minder je in staat zult zijn problemen van meerdere kanten te bezien; maar op zich is dat nog suboptimaal: je wil

alle denken vermijden, of, als dat niet mogelijk is, het in elk geval zoveel mogelijk te vermijden. Hoe krijg je dat voor elkaar?

1. Neem meer beslissingen met je 'gezond verstand'. Nu heb ik het niet over beslissingen die je met je onderbuikgevoel zou moeten maken, zoals complexe beslissingen over bijvoorbeeld of je wel door wilt met je partner, maar over alle keuzes die je moet maken. Er zijn mensen die informatie over een probleem verzamelen om dan het probleem beter op te kunnen lossen, maar die luxe heb je niet als je denken wilt vermijden. Neem je voor om op alle vragen, hoe complex of belangrijk ze ook zijn, binnen een halve seconde antwoord te geven. Weer strekt George W. Bush als voorbeeld, omdat hij van zichzelf vond dat hij een goed ontwikkeld gezond verstand had.

Vaag schrijven stimuleert slecht denken

Als je maar genoeg op je gezond verstand vertrouwt, zullen beslissingen zeker sneller komen. Als bijkomend voordeel gaan mensen je dan ook eerder zien als een leider, in plaats van als een weifelende lapzwans die eerst informatie probeert te verzamelen en 'nadenkt' voordat hij of zij een beslissing neemt.

2. Mocht helemaal niet nadenken niet te vermijden zijn, bijvoorbeeld omdat je baas je vraagt de voordelen en nadelen van een actie te vergelijken, probeer dan zoveel mogelijk mondeling af te handelen; het lijkt er namelijk op dat mensen problemen beter analyseren als ze ze opschrijven,[3] en dat moet je juist zien te vermijden.

3. En wat als je toch dingen moet opschrijven? Om je hersenen af te stompen moet je zeker niet de technieken gebruiken die door psychologen worden aanbevolen, zoals zowel de feiten als je gevoelens over de feiten opschrijven. De grootste medestanders van 'stomp denken' zijn het gebruik van voorgedrukte clichés ('om betere bedrijfsresultaten te bereiken zullen offers moeten worden gebracht') die zo weinig onverwacht zijn dat ze geen noemenswaardige hersenactiviteit oproepen. De tweede tip is vooral geen gebruik te maken van concrete getallen, zelfstandige naamwoorden, of voorbeelden. Zoals George Orwell al schreef in zijn essay 'Politics and the English language' is het een stuk moeilijker om om uitspraken

Do not think!

heen te draaien als ze geformuleerd zijn als "ik geloof dat je politieke tegenstanders mag doden om je doelen te bereiken" dan als je ze abstracte formuleert als "de aard van politieke omwentelingen kan het noodzakelijk maken een overgangsfase te hebben om belemmerende elementen uit de samenleving te neutraliseren".

leert als "de aard van politieke omwentelingen kan het noodzakelijk maken een overgangsfase te hebben om belemmerende elementen uit de samenleving te neutraliseren".

Orwells theorie was dat niet alleen slecht denken vaag schrijven bevordert, maar dat vaag schrijven op zijn beurt slecht denken stimuleert. Als je de keuze hebt,

gebruik dus bij voorkeur abstracte termen die onduidelijk zijn over wat er nou echt gedaan moet worden.

Implicaties voor de Spino: helaas is het voor een tijdschrift als de Spino moeilijk om geschreven taal te vermijden – een Spino CD-editie zou effectiever zijn. Anders dan dat kan de redactie ingrijpen om redeneringen uit artikelen te verwijderen en te vervangen door zinsneden als "Dit is zo, omdat ik het zeg.", en zoveel mogelijk concrete woorden en begrippen uit de tekst te halen en vervangen door abstractere equivalenten (dus niet: "mijn hond kwam kwispelend op me af" maar "een organisme bevond zich op een snelheidsvector die in het verlengde van de observator lag, door bewegingen een mogelijk positieve emotionele houding ten opzichte van het ego-object indicierend"). Niet alleen maakt dat tekst nietszeggender, het zal ook het leestempo verlagen of zelfs de lezer het lezen doen

Je kunt je veilig voelen in de vaste overtuiging dat jij de enige persoon op de wereld bent die gewoon altijd gelijk heeft

opgeven, beide mogelijkheden zijn behulpzaam om de lezer te beschermen tegen informatie, en het nadenken laten opgeven omdat het met denken veel makkelijker is gegevens te abstraheren dan te concretiseren, net alsof het ontwerpen van een geheimtaal veel makkelijker is dan het kraken ervan.

Om succesvol te zijn in het vernauwen en afstompen van je geest moet je dus op twee fronten strijden: allereerst moet je je kennistoever zoveel mogelijk verminderen, en ten tweede nadenken zoveel mogelijk vermijden. Ik hoop dat dit stuk daar enige praktische handvatten voor heeft aangereikt. Ik wens de lezer veel succes toe in het bereiken van zijn of haar ideale hersentoestand; misschien niet te nauw, niet te breed, maar hopelijk precies goed, en daarmee tegenwicht te bieden aan het mogelijke overschot aan geestverruimende artikelen in de Spino.

1] New Scientist, 6 mei 2009: "Live abroad", <http://www.newscientist.com/article/mg20227073.000-live-abroad.html>

2] Dean Keith Simonton, "Origins of Genius"

3] Richard Wiseman, "59 seconds – change your life in under a minute", Anchor books, 2009.

“I know how hard it is for you to put food on your family.”

-- Greater Nashua, N.H., Jan. 27, 2000

“I’m the commander -- see, I don’t need to explain -- I do not need to explain why I say things. That’s the interesting thing about being president.”

-- as quoted in Bob Woodward’s *Bush at War*

Dagboek uit Israël

Jodie Ras is een humanistica die als humanistisch raadvrouw in Israël woont en werkt. Vanuit haar positie schrijft ze over haar ervaringen en gedachten rond de internationale erkenning van de Palestijnse staat in september van dit jaar.

17 september 2011 Beit Guvrin.

Ik ben hier nu zes jaar 'echt', zes jaar dat ik in Israël woon en werk en mijn kinderen grootbreng. In die zes jaar maakte ik het laatste gedeelte van de tweede Intifada mee, de tweede Libanonoorlog en de Gazaoorlog. De Gazaoorlog speelde zich in onze achtertuin af: op een heldere dag kon je in de verte de rookpluimen boven de Gazastrook zien en 's nachts hoorden we het gerommel van de bombardementen. De kleuterklas van mijn dochter was verplaatst naar een schuilkelder en ik werkte in Ashdod, een stad ten Noorden van de Gazastrook waar bijna dagelijks raketten insloegen.

Hoewel het in Israël bijna onmogelijk is je niet met de politieke situatie bezig te houden, scherm ik me zoveel mogelijk af van de berichtgeving. Televisie kijk ik af en toe via het internet en ik lees nauwelijks een krant. Dit met een reden, want als ik al een discussie zie op televisie word ik altijd door moedeloosheid overvallen en door de gedachte dat niets zo kansloos is als het vredesproces.

Wat als Netanjahu zich zou verdiepen in het levensverhaal van mijn Amerikaans-Arabische medestudente?

Maar wat maakt de situatie dan voor mij zo ogenschijnlijk uitzichtloos? Allereerst is er natuurlijk de claim op hetzelfde stuk land. Elke partij heeft zijn eigen verhaal op basis waarvan politieke acties gerechtvaardigd worden. Binnen elke partij bestaan natuurlijk weer verschillende versies van dit narratief en het is enkel bij een deel ervan dat er ruimte bestaat voor de andere partij. Dat elk narratief een wereld op zich vertegenwoordigt, wordt het scherpst duidelijk op weg naar mijn werk in Jeruzalem. Op de Westbank ligt de joodse ultra-orthodoxe stad Beitar Illit (op haar poorten staat geschreven: de stad van de Torah en vroomheid in de heuvels van Jehuda) met aan de overkant van de straat het Arabische dorp Hussan. De weg werd tijdens de tweede Intifada 'de weg des doods' genoemd, omdat vanuit Hussan op voorbij rijdende Joodse Israëlische auto's geschoten werd. Aan de kant van de weg lopen Joodse 'pinguïns' en Palestijnse jongetjes met ezels. Men woont naast elkaar en koopt misschien bij elkaar, maar leeft afgezonderd. Of neem de Oude Stad

van Jeruzalem: loop je door een bijna onzichtbare poort van de Joodse wijk naar de Islamitische wijk, dan kom je automatisch in een geheel andere wereld. De wijken grenzen aan elkaar, maar verschillen hemelsbreed in religieuze en politieke opvattingen.

Het zijn echter niet alleen de Palestijnen en de Joodse Israëliërs die hopeloos verdeeld lijken; ook binnen de Joods-Israëliërsamenleving vormen de verschillende gemeenschappen 'werelden op zich'. Het is een bonte verzameling van gematigd en uiterst links en rechts, religieus en seculier. Het joodse gezegde 'zet drie Joden bij elkaar en je hebt vier verschillende meningen' geeft weer dat er onderling alles behalve overeenstemming bestaat. Deze kloof kan grimmig worden als het gaat om het doen van concessies aan de Palestijnen. Waar voor linkse, veelal seculiere Joden een opdeling van het land een logische stap binnen vredesonderhandelingen kan zijn, is het 'weggeven' van het land voor veel (orthodox-)religieuze Joden in strijd met Gods plan. God zal in woede ontsteken wanneer het voorbestemde land wordt opgegeven, en het Joodse volk straffen. En met de Holocaust in het collectieve geheugen kan je je voorstellen dat men er dus alles aan zal doen om teruggave van het land te voorkomen. Vandaar ook de moord op premier Rabin vijftien jaar geleden. Vaak wordt er gegrapt dat er gelukkig het conflict met de Palestijnen bestaat: anders zou men elkaar in de haren vliegen.

De verschillen tussen de twee partijen, maar ook in eigen kamp, zijn dus enorm groot. De ideologieën en belangen lopen zo uiteen dat het vinden van een oplossing een onmogelijke opgave lijkt. Maar is er nog iets anders dat me moedeloos maakt. Ik heb het hier over het onvermogen tot perspectiefwisseling. Wat als Netanjahu zich zou verdiepen in het levensverhaal van mijn Amerikaans-Arabische medestudente aan de Universiteit in Haifa? Haar grootouders vluchtten meer dan zestig jaar geleden uit dezelfde stad naar Libanon en haar ouders verruilden het sectarisch geweld in Libanon voor de VS. Zij keerde op een studentenvisum terug naar de geboortestad van haar grootouders en sloot daarmee de cirkel van drie ontheemde generaties. Of wat als Arafat zich had ingeleefd in de eeuwenoude wens om als Jood een rustig bestaan te kunnen leiden binnen de grenzen van een eigen staat, vrij van eeuwenlange vervolging en discriminatie?

19 september 2011

Het is rustig en dat is tegen alle verwachtingen in. De aankondiging dat de Palestijnse autoriteiten een verzoek gaan indienen bij de VN voor de oprichting van een Palestijnse Staat wordt in Israël met enige nervositeit tegemoet gezien. Er wordt rekening gehouden met vreedzame demonstraties, maar met de mogelijkheid van een Derde Intifada met opnieuw aanslagen en raketten vanuit de Gazastrook. Dit laatste brengt herinneringen naar boven aan de Gazaoorlog van de winter van '08-'09. Mijn broer was op bezoek en op een vrije zaterdag wilde ik hem de omgeving laten zien. We reden in de buurt van het

stadje Kiriath Gat toen plotseling het luchtalarm afging, als teken dat je zo snel mogelijk dekking moest zoeken. Mijn broer keek me verschrikt aan, terwijl ik de auto aan de kant van de weg parkeerde. Mijn broer keek nog verschrikter toen de bestuurder van de auto voor ons niet alleen zijn auto parkeerde, maar ook de berm inrende en met zijn hoofd tussen zijn armen voorover knielde. Ik stamelde zoiets als: "ja, dat zouden wij eigenlijk ook moeten doen, maar blijf maar zitten, het is zo voorbij". Mijn broer beweerde dat hij vervolgens een raket hoorde inslaan. Die avond bevestigde het journaal dat een raket op niet meer dan een kilometer van ons vandaan was ingeslagen. Er waren geen gewonden, maar bij ons zat de schrik er goed in. Een keer deed ik na een werkdag de verontrustende ontdekking dat ik knobbeltjes in mijn borsten had: ik gaf in die tijd nog borstvoeding en vanwege de spanning was de melk gestremd.

Bron: <http://stephensizer.blogspot.com>

In de Israëlische media werd het leed aan Israëlische zijde uitgebreid in beeld gebracht, en via buitenlandse media was ik getuige van de ellende die zich in de Gazastrook voltrok. Ik treurde mee met de familieleden van de gesneuvelde soldaten en keek vol ongeloof hoe de lijkjes van Palestijnse kinderen onder het puin vandaan werden gehaald. Burgerslachtoffers of gesneuvelde soldaten, ieder slachtoffer was het verlies van een kostbaar mensenleven. Hoe de gebeurtenissen geïnterpreteerd werden, hing opnieuw af van door welke bril je keek: Israël sprak over vergeldingsacties, in de Arabische wereld sprak men van het Bloedbad van Gaza. En de vrees is dat dit ons de komende maanden opnieuw te wachten staat. Op Facebook zie ik mijn neefje, soldaat Stav ('herfst' in het Nederlands) stoer poseren met zijn kameraden uit het leger. Ik leerde hem kennen toen hij acht jaar was en zag hem opgroeien van een verlegen jongetje in een moeilijke puber en onmogelijke adolescent. Hij heeft het zwaar in het leger en wordt zichtbaar gespierder door de zware trainingen. Hij moet net als andere Israëlische jongens drie jaar dienen, op een leeftijd dat in Nederland jongeren studeren en uitgaan. Ook hij zal naar de Gazastrook worden gestuurd als er opnieuw een oorlog uitbreekt. Ik houd mijn hart vast en plotseling denk ik te begrijpen waarom Israëliërs zich als idioten in het verkeer gedragen. Misschien is het een manier om de spanning die je voortdurend met je meedraagt, af te reageren.

23 september 2011

Vandaag is de grote dag. Bij mijn schoonouders volg ik de speech van Abu Mazen voorafgaand aan de overhandiging van de aanvraag. Het is vrijdagavond, het begin van de shabbath, en er zijn veel familieleden aanwezig.

In gedachten probeer ik het me voor te stellen: twee staten naast elkaar die elkaar wederzijds erkennen en elkaars grenzen respecteren

Ondanks het lawaai vang ik woorden op als onderhandelen, samenwerking, democratie en erkenning. Dat klinkt goed en geeft hoop dat de gematigde geleerden van de twee partijen er samen best uit kunnen komen. In gedachten probeer ik het me voor te stellen: twee staten naast elkaar die elkaar wederzijds erkennen en elkaars grenzen respecteren, een opbloei van de economie met als gevolg dat de levensstandaard aan beide kanten ophoog schiet. En bovenal rust, niet meer bang hoeven zijn dat Israël onder de voet wordt gelopen. Een gesprek met mijn familieleden brengt me terug naar de werkelijkheid. Natuurlijk willen en gunnen ze de Palestijnen een eigen staat, zeker als dit een einde zou maken aan het conflict. Natuurlijk zijn ze bereid de westelijke Jordaanoever en daarmee het Israëlische bestuur over dat gebied op te geven. Het woord bezetting wordt zoals altijd vermeden, waarschijnlijk omdat ze vinden dat Israël op basis van veiligheidsoverwegingen gedwongen wordt de macht over het gebied te behouden. Het probleem is volgens mijn familieleden echter dat Abu Mazen niet bereid is Israël te erkennen als Joodse staat. Zolang dat niet het geval is en zolang de veiligheidsbelangen van Israël niet gegarandeerd zijn, worden Abu Mazens intenties met wantrouwen gevolgd.

Eenmaal thuis volg ik Netanjahu's speech. Hoewel ik geen voorstander ben van het rechtse bewind, moet ik toegeven dat hij op fantastische wijze het Israëlische narratief uit de doeken doet. Hij beroept zich op de Bijbelse verbondenheid tussen het land en het Joodse volk, het eeuwenoude verlangen terug te keren naar het heilige land, en zegt dat er altijd, ondanks de diaspora, een Joodse gemeenschap in het heilige land heeft bestaan. Bovendien noemt hij dat door Abraham, de stamvader van zowel de Joden als de Arabieren, de volkeren gedoemd zijn tot een gemeenschappelijk lot. Ook de politieke argumenten zijn bekend: het conflict begon vele decennia geleden, al voordat er sprake was van een bezetting. De Joodse bebouwing van de Westbank vormt dus niet het werkelijke struikelblok, alswel de Joodse aanwezigheid in Palestina. Willen de Palestijnen erkenning voor hun staat, dan zullen zij eerst de Joodse staat moeten erkennen. Dit voor er over land onderhandeld kan worden.

Het verhaal is vertrouwd.

Vijf dagen ontmoeten, praten, lachen, huilen, discussiëren en nadenken

Nieuwe ervaringen en inzichten tijdens het internationale humanistische zomerkamp in Noorwegen.
Door Lennart Kolenberg.

Hoe rijk zijn we hier wel niet? Dat is de grootste les die ik geleerd heb in anderhalve week tussen humanisten uit de hele wereld, samengekomen in Noorwegen. Tussen 6 en 11 augustus was ik samen met 75 Noren en 24 humanisten uit Nepal, Bangladesh, India, Pakistan, Azerbeidjaan, Duitsland, België, Nigeria, Liberia en Brazilië te gast in de binnenlanden van Noorwegen voor het eerste internationale zomerkamp van de Jonge Noorse Humanisten. Vijf dagen ontmoeten, praten, lachen, huilen, discussiëren en nadenken. Met het thema 'humanisme en vrede' ging een voor mij ongekend grote groep internationale jonge humanisten aan de slag. Wat is vrede? Wat is humanisme? Hoe kunnen wij bijdragen aan vrede?

Het belangrijkste is tolerant zijn en eensgezind blijven

Een wandeling naar een openluchtmuseum, een theatersportworkshop, een avond oud-Noorse spelletjes, een geweldige band en een talentenjacht deden dienst als nodige ontspanning na de intensieve gesprekken, lezingen en discussies die het hart van het kamp vormden.

Er werd speciaal en goed stil gestaan bij de verschrikkelijke aanslagen die Noorwegen slechts twee weken voor het kamp getroffen hadden. Veel is al gezegd over Anders Behring Breivik, de slachter van Utoya en de terrorist van Oslo. Het meest emotionele moment van het kamp was zonder twijfel de prachtige herdenkingsceremonie ter nagedachtenis aan zijn slachtoffers, op de eerste avond van het kamp. Ik voelde me deel van het verdriet, hand in hand tussen mensen die ik helemaal niet kende, met de tastbare emotie, bij onze bos bloemen in een hart van waxinelichtjes. Naar aanleiding van die bijeenkomst heb ik een gedicht geschreven (**Zie kader**).

Ook in het inhoudelijke gedeelte werd Breivik bediscussieerd, niet alleen op het zomerkamp maar ook op het daarop volgende Wereld Humanisme Congres. Er werd veelvuldig gesproken over het rechts extremisme en de dreigingen die dit met zich mee brengt. Over islamofobie. Over de manier waarop humanisten geloven in de goedheid van de mens, de manier waarop ze pleiten voor tolerantie, vriendelijkheid, acceptatie naar ieder mens toe. Op die manier zijn wij de ergste doorn in het oog van Breivik en anderen die zijn mening delen.

Zoals Johann Galtung, Noors socioloog en conflictmediator, tijdens zijn speech tijdens het Wereld Humanisme Congres zei: "Het belangrijkste dat humanisten, moeten en kunnen doen is tolerant zijn en eensgezind blijven. *We-ness and tolerance.*"

Dat 'we-ness' is zo gemakkelijk nog niet, zo blijkt ook erg duidelijk binnen onze eigen organisatie. Moet je atheïst zijn om humanist te zijn? Kun je gelovig zijn (dat wil zeggen: geloven in een god) en humanist zijn? Waar plaatsen we agnosten? Dit

Zij zijn hun leven niet veilig als zij zich openlijk humanist noemen

zijn vragen die bij ons in het (Jong) HV een grote rol spelen. Maar op wereldniveau blijken er veel prangender en moeilijker vragen te zijn. In de gesprekken met en presentaties van humanisten uit bijvoorbeeld Bangladesh en Pakistan blijkt dat daar zo'n sterke afkeer tegen humanisme is, dat mensen hun leven niet veilig zijn als zij zich openlijk humanist noemen. Dan lijken onze vragen, aan welke voorwaarden je moet voldoen om je humanist te mogen noemen, zo onbenullig...

Ons land is een van de grootste humanistische bolwerken van de wereld, waarschijnlijk na Noorwegen en de Engeland. Ik vind het jammer dat we ons bezig houden met onszelf klein houden, door naar mijn mening niet open en tolerant genoeg te zijn. Ik hoop dat de verhalen uit Nepal, Bangladesh, Pakistan, India, Nigeria en al die andere landen waar slechts handjesvol humanisten vechten om te laten horen wie en wat ze zijn, ons in Nederland kunnen motiveren om ons meer in te zetten voor het humanisme. Om dat, eensgezind en tolerant, te laten leven.

Ik voelde me deel van het verdriet

We hebben zo veel hier. We hebben vrede, we hebben genoeg geld, we hebben geen overheersende niet-seculiere organisatie, we hebben een goede positie in de maatschappij. We hebben zo veel. Ik hoop dat we hier mee aan de slag kunnen gaan. Humanisten, laat je horen!

Hij gaat niet uit.

*De wind huilt als ieder ander
jagend door de kring van rouw
Een rouwende menigte
in in botten kruipende kou*

*Een voor een lijken de lichtjes
Te bezwijken onder het huilen
Onder het rouwen van mannen, van vrouwen,
van kinderen die moeten zeulen
met het gewicht van de dood*

*Windvlaag na windvlaag,
Traan na traan van mens en wind*

*En die ene kaars waar ik naar kijk
kan haar verschrikking weerstaan*

Zie je wel?

*Hij gaat niet uit.
Rondom me wordt gehuild.
Maar zie...*

Hij gaat niet uit.

Wat doet film met je leven?

Talrijk zijn de speelfilms waarin de zoektocht naar een goed en zinvol leven centraal staat. En omdat wij als humanisten immer bereid zijn om ons als levenskunstenaar bij te scholen, ontstond de gedachte het thema levenskunst verder uit te diepen met behulp van het medium film. Praten naar aanleiding van films doen de meesten van ons toch al, waarom dit niet een stap verder nemen? Het HV selecteerde een aantal boeiende levenskunstfilms en ontwikkelde materiaal voor een eigen filmavond.

Deze maand is het zover. Via traditionele en 'nieuwe' media brengt het HV het project LEVEN *de film* breed onder de aandacht; een doe-het-zelf filmclub die inspireert om verder te kijken dan de film lang is. Filmrecensent van OBA Live en De Groene Amsterdammer Gawie Keyser en HV-programmamedewerker Martijn Rozing maakten een filmselectie. Daarnaast stelden zij materiaal samen waarmee iedereen die belangstelling heeft voor film en levenskunst zijn eigen filmavond kan organiseren. Ook zijn er mogelijkheden gecreëerd om elkaar online te ontmoeten en verder te praten over de thema's die de geselecteerde films aansnijden.

Martijn Rozing: 'De vijf door ons geselecteerde films zijn zowel om hun filmische kwaliteiten als om hun existentiële thematiek gekozen. Belangrijke thema's zoals authenticiteit, vriendschap, tijd, relaties, en leefregels komen aan bod. We bekijken de films met nieuwe ogen en onderzoeken wat ze ons over het leven kunnen leren. Dit doen we middels filmpjes waarmee Gawie Keyser de film inleidt en de filmvragen die na elke film voor een verdiepend filmgesprek kunnen zorgen. Al het materiaal is voor iedereen online beschikbaar op een speciaal voor het project ontworpen website.'

Het 'doe-het-zelf-filmclubpakket bestaat uit:

- een aantrekkelijke website waarop alle informatie te vinden is om zelf een filmavond te organiseren
- een selectie van vijf interessante speelfilms
- introductiefilmpjes waarin Gawie Keyser de betreffende films inleidt
- filmvragen aan de hand waarvan een prikkelend filmgesprek gevoerd kan worden
- een filmclub op sociale media waar men van gedachten kan wisselen over de films en de filmavonden.

In samenwerking met Jong HV is begin september een training georganiseerd voor mensen die graag filmgesprekken willen begeleiden. Dit najaar zullen in verschillende Jong HV-gespreksgroepen en HV-afdelingen filmavonden georganiseerd worden op basis van het beschikbare materiaal.

Kijk voor meer informatie op www.levendefilm.nl

Filmrecensent Gawie Keyser en HV-programmamedewerker Martijn Rozing vormen samen de kernredactie van het project LEVEN *de film*. Ze omschrijven het zelf als een humanistisch doe-het-zelf filmclubpakket, door middel waarvan verschillende klassieke speelfilms ingeleid, bekeken en besproken kunnen worden. Welke betekenis hechten zij zelf aan film en levenskunst?

GK: *Het is niet alleen mijn werk; een leven zonder film of boeken kan ik mij niet voorstellen. Films geven ons een leidraad hoe we moeten leven. In de films die we hebben geselecteerd, maken de hoofdpersonen van alles door: dood, geboorte, liefde, haat. De grote thema's van het leven. De fictieve, maar uit het leven gegrepen verhalen, laten ons zien hoe we moeten of kunnen leven. Wat godsdienst is voor bijvoorbeeld christenen is cinema voor mij. Zij gebruiken de bijbel als gids en voor mij zijn het films die deze rol vervullen.*

Vinden jullie dat herkenbaarheid van de thema's het belangrijkste is voor de kijker? Om daarmee vervolgens wat te doen in het eigen leven?

GK: Ja, je bent als kijker van nature geneigd je met een of meer personages te identificeren; je gaat op in de dilemma's waar ze mee zitten. En als zij die oplossen krijg je het gevoel: dat kan ik ook. **MR:** Ik ben sterk visueel ingesteld. Beelden spelen in mijn leven een belangrijkere rol dan woorden. Mijn verbeelding wordt er direct door geprikkeld, ze komen rechtstreeks naar binnen. Naar een film kijken vind ik iedere keer weer verrijkend; je opent daardoor voor jezelf nieuwe perspectieven. Daarnaast schuilt er voor mij een groot esthetisch genoegen in het zien van mooie beelden; me daaraan overgeven is echt een vorm van genieten. **GK:** Het esthetische speelt absoluut een rol. Toen de filmwetenschappen zich begonnen te ontwikkelen was men het er niet over eens wat film eigenlijk is. Is het toneel, literatuur, beeldende kunst, beweging? Dat is het fascinerende van film, dat het dat allemaal tegelijk is. Goede speelfilms zijn voor mij films die me raken, die een emotionele respons teweegbrengen. Doen ze dat niet, dan vind ik het eerlijk gezegd heel moeilijk om ze uit te zien.

Welke film heeft een onuitwisbare indruk op je gemaakt en waarom?

GK: Stanley Kubrick's 2001: A Space Odyssey. Ik zag die film voor het eerst als kind, op de televisie, een piepklein scherm. Ik ken nog steeds geen enkele film die zo fascinerend is als deze. Iedere keer als ik hem zie, ontdek ik er weer een nieuwe betekenislaag in. Ik heb hem waarschijnlijk al wel honderd keer opnieuw gezien en hij blijft me imponeren. Een van de beste films aller tijden. Hij vertelt veel over het fenomeen tijd, over hoe de aarde werkt, over de oorsprong van de mens. En dan is hij ook nog op zo'n grootse manier vormgegeven. Hoewel hij dateert uit de jaren zestig, zijn de special effects van grote klasse. **MR:** Voor mij is het Apocalypse Now van Francis Ford Coppola. Soms zie je een film die helemaal klopt. De sfeer, de muziek, de beelden, de hele entourage sluiten perfect op el-

kaar aan. Als tiener zag ik deze film bij toeval op televisie. Ik heb met huivering gekeken hoe die film zich naar de enorme heftige climax toe ontwikkelde. Echt mind-blowing. De film onderzoekt op een meesterlijke manier de menselijke natuur en het kwaad. Hij gaat over hoe de mens functioneert, hoe de menselijke ziel in al zijn complexiteit en tegenstrijdigheid in elkaar zit. Ik denk dat ik daardoor cinefiel ben geworden.

Wat heeft film kijken met levenskunst te maken?

MR: Film houdt ons een spiegel voor. Het medium levert – zeker sinds de jaren zestig – in meer of mindere mate commentaar op wie wij zijn als mensen. We kunnen daar heel veel van leren. Het is niet enkel entertainment; goede films geven een scherpe analyse van hoe wij aan het leven zijn. Levenskunst draait om vragen als: hoe sta je in het leven? hoe draag je zorg voor jezelf? Het kijken naar film kan je helpen in het bewustwordingsproces. Vooral wanneer je met anderen over je kijkervaring praat. **GK:** Film leent zich als kunstvorm meer voor engagement dan literatuur. In de literatuur ontstaat er altijd discussie: ben je als schrijver verplicht te schrijven over issues die ons vandaag raken?

Filmmakers lijkt het makkelijker af te gaan dan schrijvers om met hun werk hun visie op de wereld te geven. Overigens

LEVEN de film laat je met andere ogen naar films en je eigen leven kijken

ben ik geen fan van boekverfilmingen. Ik lees liever het boek zelf. Het heeft toch iets, je te verliezen in woorden; uiteindelijk denk ik dat dat toch een rijkere ervaring kan zijn dan wat een film je ooit kan bieden. In anderhalf uur kun je weinig laten zien, terwijl je met een boek een veel groter verhaal kan vertellen waarin je wekenlang verzonken kunt zijn.

Verwacht je dat mensen door films te kijken hun leven veranderen?

GK: Jazeker, ik ben het voorbeeld daarvan. Toen ik klein was ging ik cowboytje spelen, omdat ik westerns zo fantastisch vond. Ik ging die verhalen thuis spelen. Daardoor weet ik precies wat goed en kwaad is. **MR:** Dus jij hebt je morele identiteit uit de film gehaald? **GK:** Natuurlijk, én ik ben ergens opgegroeid én ik heb gestudeerd. Het heeft allemaal met elkaar te maken; het gaat niet alleen om films kijken. Het gaat ook om hoe je wordt opgevoed thuis. Dat is wel doorslaggevend. **MR:** Het gaat dus ook om het commentaar op de film. Het interpreteren van een film en op een kritische wijze inpassen in je leven. **GK:** We moeten onze kinderen leren hoe ze met beelden moeten

omgaan. Kinderen op vroege leeftijd al laten zien wat beelden betekenen; hoe ze die beelden kunnen decoderen. Door ze te vertellen hoe verhalen werken, door ze te vertellen wat de boodschappen zijn. Simpele beeldeducatie vanaf de eerste klas. Het is een taal die je moet leren. Film kijken is iets wat je moet leren.

LEVEN de film Top-5 2011

Moon (2009, Duncan Jones)

Een melancholische sciencefictionfilm die je confronteert met vragen als: hoe echt ben jij? Wat maakt jouw bestaan waardevol?

The Big Chill (1983, Lawrence Kasdan)

Een moderne klassieker over volwassen worden, verlies en vriendschap. Hoe houd je je staande in een lege en materialistische wereld?

Groundhog Day (1993, Harold Ramis)

Een 'morality tale' met een komische twist, die de prangende vraag stelt: hoe ga jij om met de tijd die je hebt?

Yojimbo (1961, Akira Kurosawa)

Een 'omgekeerde samoeraifilm' waarin de code van helden op de korrel wordt genomen. Volgens welke code leef jij?

Chungking Express (1994, Wong Kar-Wai)

Een surrealistisch en hypermodern sprookje dat de vraag opwerpt: wat is de betekenis van liefde in onze moderne tijd?

Bezoek www.levendefilm.nl en bekijk de introductiefilmpjes bij deze vijf films!

LEVEN de film en social media

LEVEN *de film* is er voor iedereen die geïnteresseerd is in film, die behoefte heeft aan verdieping en die zijn of haar gedachten graag met anderen wil delen. Om ook niet-leden te bereiken maken we gebruik van online communities. Naast een eigen website, www.levendefilm.nl, is er een Facebookpagina aangemaakt, waarop het mogelijk is over de films en andere onderwerpen van gedachten te wisselen. Daarnaast is er een YouTube-kanaal waarop al ons filmmateriaal terug te vinden en te zien is. Daarnaast wordt er ook getwitterd.

Website: www.levendefilm.nl
 Facebook: www.facebook.com/levendefilm
 Youtube: www.youtube.com/user/levendefilm
 Twitter: [@levendefilm](https://twitter.com/levendefilm)

Burgerschap als levenskunst, burgerlijkheid als levenskitsch

Hoe kun je een goede burger zijn, zonder te vervallen in burgerlijkheid? Cathrine de Raak beschrijft haar specifieke invulling van "levenskunst".

Mijn visie

"Burgerlijkheid is een oppervlakkige levensstijl, waarin noch hedonistisch genot, noch filosofische zelfontplooiing een echte rol spelen, maar gewoon toegegeven wordt aan de voorspelbare sleur van alledag, onverklaarde en onbegrepen sociale regels, een correct voordoen naar de buitenwereld en het vermijden van moeilijke of omstreden beslissingen. Burgerlijkheid kan als tegenpool gezien worden van individualisme en nieuwsgierigheid" (bron: Wikipedia)

Onder 'burgerschap' vond ik in Wikipedia geen eenvoudige definitie, vandaar dat ik liever mijn eigen definitie geef: "de intentie je op een constructieve manier te verhouden tot de samenleving, door bij zaken die iedereen aangaan je betrokken te voelen, na te denken en je op een meewerkende manier te gedragen".

Burgerschap zou ik een vorm van levenskunst willen noemen tegenover burgerlijkheid als levenskitsch: "je correct voordoen naar de buitenwereld" vanuit een middelmatigheid, een gebrek aan uniekheid.

Ik denk dat iedereen in een mix van burgerlijkheid en burgerschap leeft

Een paar voorbeelden uit het leven van alledag:

1. Je ziet glasscherven op een fietspad waar je nooit meer zult fietsen, en stopt om voor de volgende fietsers de boel met je voet aan de kant te vegen. Als ik dat doe omdat ik een goede indruk op andere mensen wil maken zou ik het burgerlijkheid noemen, als ik het doe omdat ik ook zou willen dat een ander het voor mij zou doen, spreek ik van burgerschap.

2. Muziek legaal downloaden: als ik het doe omdat ik het gewend ben en er verder niet bij nadenk zou ik het burgerlijk noemen, als ik het doe omdat ik blij ben dat er veel mooie muziek is, de artiesten dankbaar ben dat ze het maken, besef dat door illegaal te downloaden ik het de artiesten moeilijk maak, dan zou ik eerder van burgerschap spreken.

3. Milieuvriendelijk leven: niet elke dag vlees eten, alleen eerlijke vis (anders zijn de zeeën straks leeg), niet zo vaak met het vliegtuig, groene stroom nemen, computer af en toe ook eens uitzetten. In dit lijstje zitten voor iedereen wel een aantal zaken die geen grote offers zijn, maar die wel zinvolle stapjes zijn. Wederom: als ik dit soort dingen doe omdat iedereen het doet, zou ik het burgerlijk noemen, als ik zelf de zin ervan zie, burgerschap.

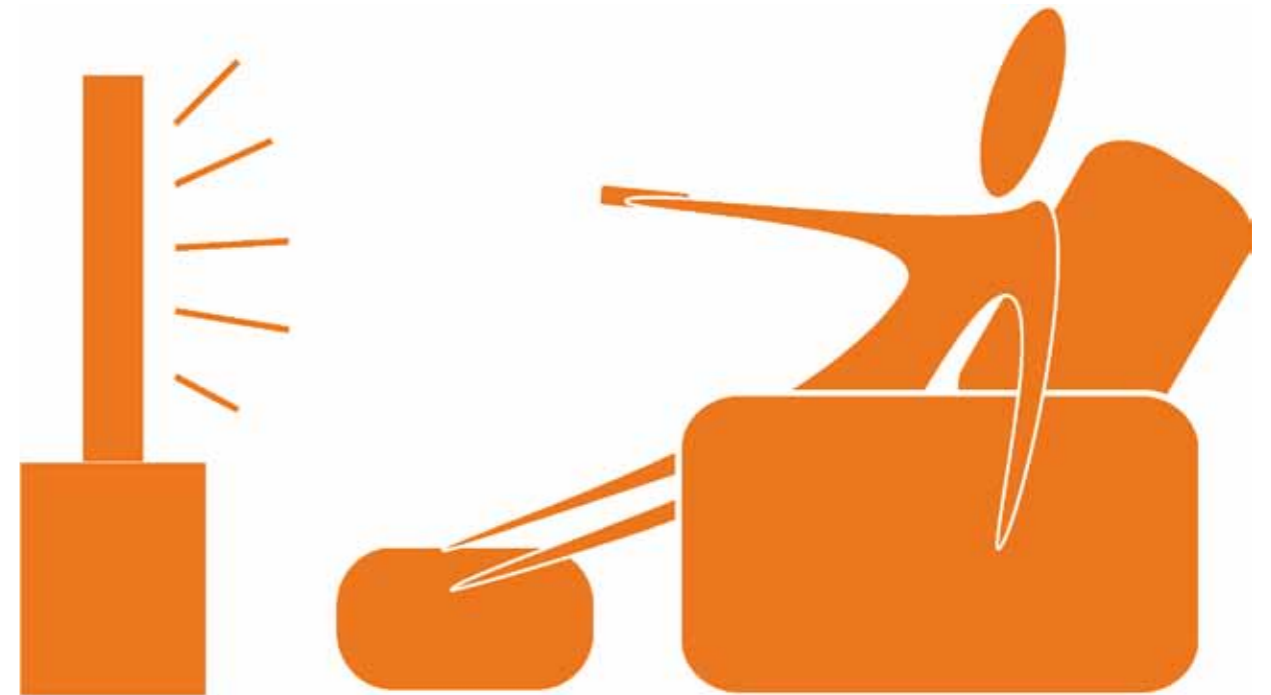
4. Als je last hebt van geluidsoverlast de ander hierop aanspreken. Dat kan puur omdat je vindt dat het "niet moet kunnen", zonder verdere gedachten: dat noem ik burgerlijk. Als je er wel bij stilstaat en beseft dat de ander wellicht niet doorheeft dat hij jou tot last is, dat je bedenkt wanneer je het niet laat oplopen je het meestal wel oprecht vriendelijk kunt vragen, dat de meeste mensen wel openstaan voor vriendelijke verzoeken, dat jouw actie misschien uitnodigt tot meer betrokkenheid (de ander zal jou ook sneller iets durven vragen), ook al riskeer je met je actie een grote mond of een zeurpiet-imago, dan spreek ik van burgerschap.

5. media-consumptie: als je nieuwsprogramma's kijkt of kranten leest om sensatieverhalen te lezen en schande te spreken van andere mensen, politici, landen, zou ik het burgerlijkheid noemen (denk aan de Telegraaf en het nieuws van commerciële zenders). Als je het doet om zelf wijzer te worden, om na te denken over de samenleving (denk aan bijvoorbeeld de actualiteiten van de publieke omroepen, de NRC en Trouw), en hiermee je voordeel te doen en er zelf aan bij te dragen, dan noem ik het burgerschap. Dat is volgens mij ook wat het Humanistisch Verbond bedoelt met het motto "Zelf denken, samen leven"!

Een mix

Ik denk dat iedereen in een mix van burgerlijkheid en burgerschap leeft. Op sommige gebieden doe je aan burgerschap, op andere gebieden rommel je maar wat aan of praat je anderen na.

Ik zou willen dat burgerschap sterker aanwezig zou zijn. In de Nederlandse politiek zie ik bijvoorbeeld veel oppervlakkig geschreeuw, dat een logisch gevolg is van het even oppervlakkige geschreeuw van veel kiezers. Zou het niet mooi zijn als werkelijk inhoudelijke inspirerende gedachten en voorbeelden het geklaag en geschreeuw de middelmatige mens eerst zou doen verstommen en vervolgens zou aanzetten om zijn klaag- en schreeuwenergie in te zetten om mee te denken, werkelijk mee te doen in de *samenleving*? Het humanisme in het algemeen, en de levenskunst in het bijzonder, inspireren mij om die richting te gaan!

Proeven van duurzaamheid

Hoe hou jij je in je werk bezig met duurzaamheid? En wat betekent duurzaamheid voor jou? Over die vragen spraken dertig jonge mensen met vier duurzame ondernemers tijdens een biologische maaltijd ("eat-in") tussen de Utrechtse volkstuintjes, georganiseerd door JongHV. Een verslag van Naomi Woltring.

Erik Zwart runt lunchroom KEEK in Utrecht waarin kunst tentoon wordt gesteld en bijna alle consumpties biologisch en/of fair trade zijn. Deelnemer Robert vond zijn verhaal erg inspirerend. "Hij is echt een ondernemer en vertelde hoe duurzaamheid steeds belangrijker werd in de hele bedrijfsvoering. Hoe kom je bijvoorbeeld aan duurzame koffie? Zoek je die zelf of ga je te rade bij organisaties die je daaraan kunnen helpen?"

Deelnemer Mark vond het verhaal van Laura de Jong (Free Fashion Challenge) over haar project om een jaar geen kleding te kopen interessant. Met haar actie om een jaar geen kleding te kopen wil Laura mensen ervan bewust maken dat authenticiteit niet per se ligt in elk seizoen een andere garderobe en dat goedkope kleding hier slechte arbeidsomstandigheden en een verpest milieu elders kunnen betekenen. Mark: "Op die manier denk ik zelf eigenlijk nooit over kleding na. Zij heeft me echt aan het denken gezet."

Op die manier denk ik zelf eigenlijk nooit over kleding na. Zij heeft me echt aan het denken gezet

Jarg de Gooijer (JARG Producties) geeft muzikles en heeft een opnamestudio, die hij volledig met tweedehands apparatuur heeft ingericht en waarmee hij prachtige opnames maakt. Deelnemer Amarins vond Jargs verhaal ontzettend leuk. "Hij vertelde dat je met onbekende en oude instrumenten heel mooie muziek kunt maken. Daarom gaat hij vaak naar de tweedehandswinkel om te kijken of ze nog instrumenten hebben. En in zijn muzieklessen probeert hij leerlingen te laten ontdekken wat ze zelf leuk vinden, dan blijven ze veel langer muziek maken. Dat is ook duurzaam."

Architect Michel Post (ORIO architecten) nam de deelnemers mee naar de wereld van het duurzame bouwen. Zijn architectenbureau bouwt ecologische woningen voor de private sector. Deelnemer Amarins vond het leuk dat hij zo'n andere kijk op de bouw had. "Michel heeft een heel eigen visie op ecologisch bouwen. Je moet duurzame materialen gebruiken. En je moet volgens hem bouwen voor een persoon, zodat iemand zich thuis voelt in zijn eigen huis. Dan blijven mensen veel langer in hun woning wonen."

Organisator Michèle vond de avond ontzettend geslaagd. "Het eten was lekker, de sprekers inspirerend en het weer viel ook nog mee. Een top-avond!"

Met dank aan de sponsors:

- Biologisch-dynamische kaasboerderij Loverendale Ter Linde in Oostkapelle (Zeeland) sponsorde de eat-in met kaas: www.loverendale.nl.
- Rio de Bio (Utrecht) sponsorde de eat-in met wijn: <http://www.wix.com/riodebio/rio-de-bio-2>.
- De Groene Winkel (Utrecht) sponsorde de eat-in met brood: <http://www.degroenewinkelutrecht.nl>.

Activiteitenagenda

De volgende activiteiten van JongHV in de komende periode kunnen interessant zijn om bij te wonen.

11-13 november

Growing up in the Universe, JongHV weekend over onderwijs en opvoeding, Boxtel.

26 november

15:00 - 19:00 uur: HV Jubileumdag, Pakhuis De Zwijger, Amsterdam. Met Spinoza-kenner Mirjam van Reijen, de Amsterdamse wethouder Andrée van Es en de 'denker des vaderlands' Hans Achterhuis.

14 december

Socrates-lezing over Hedendaags humanisme door Bas Heijne in Den Haag.

20 januari 2012

19:00 - 22:00 uur nieuwjaarsborrel JongHV, café Marktzicht Utrecht.

11 februari 2012

18:00 - 22:00 uur: *Love, sex and all the rest*, Valentijnsdiner over liefde in Utrecht.

Kijk voor meer informatie over deze en andere activiteiten op www.jonghv.nl.